

Br:

4. april 2024. godine

Informacija o
Centru za sajber kapacitete Zapadnog Balkana
(Western Balkans Cyber Capacity Center – WB3C)

Nakon odluke Slovenije i Francuske da sjedište Regionalnog centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C) bude u Podgorici, Pismo namjere o uspostavljanju Centra potpisano je 16. novembra 2022. godine od strane predsjednika Vlade Crne Gore i ambasadora Francuske i Slovenije u Crnoj Gori.

Centar ima za cilj jačanje operativnih i institucionalnih sposobnosti država regiona u suočavanju s izazovima u domenu sajber bezbjednosti, edukaciju i unapređenje znanja u ovoj oblasti, razvoj sajber kapaciteta i razmjenu iskustava na regionalnom nivou, kako bi se, između ostaloga, podržala evropska perspektiva država Zapadnog Balkana.

Ubrzo nakon potpisivanja Pisma namjere, pristupilo se uspostavljanju upravljačkih tijela i izabrani su: **Upravni odbor** (glavni organ Centra koji usaglašava i definiše aktivnosti i donosi odluke, a koji ima 6 članova, po dva člana iz svake od članica osnivača) i **5 radnih grupa** (za pravna pitanja, za finansijska pitanja, za programe i obuke, za tehničke instalacije i za međunarodnu saradnju). S druge strane, sve države Zapadnog Balkana su pozvane da imenuju svoje **nacionalne koordinateure za saradnju sa WB3C¹**.

Takođe, preduzete su neophodne aktivnosti kako bi se zaokružio pravni, institucionalni i finansijski okvir za nesmetano funkcionisanje WB3C, te preduzele aktivnosti u okviru organizacije programa i obuka i razvoja međunarodne saradnje.

Pravni status WB3C

Da bi Centar bio i formalno-pravno uspostavljen tj. dobio status međunarodne organizacije, potpisan je Sporazum o osnivanju WB3C 16. oktobra 2023. godine na samitu Berlinskog procesa u Tirani, od strane predsjednika Vlade Crne Gore, predsjednice Slovenije i državnog sekretara MVP-a Francuske.

Da bi se pravna procedura okončala, potrebno je da, nakon ratifikacije sporazuma u parlamentima tri države (što se očekuje do kraja 2024. godine), Crna Gora (MVP) kao depozitar, registruje Centar na odgovarajući način u UN-u. **MVP je već započeo proceduru izrade predloga zakona o potvrđivanju Sporazuma o osnivanju WB3C koji će ubrzo biti upućen Vladi na dalju proceduru.**

Imajući u vidu da je WB3C osmišljen kao regionalni centar u čijem radu bi trebalo da participiraju i ostale države regiona, **Upravni odbor je pripremio i nacrt Pisma**

¹ Nacionalni koordinator CG za WB3C je Aleksandar Anđić iz MJU.

namjere o pristupanju drugih država ZB Centru, koji će svim državama regiona biti dostavljen zajedno s tekstom potpisanog sporazuma o osnivanju. Osim država regiona, Centar će biti otvoren za saradnju i s drugim zainteresovanim državama, regionalnim organizacijama ili drugim partnerima koji žele da postanu dio Centra kao aktivni učesnici ili donatori. Planirano je da, u narednom periodu, predstavnici Crne Gore, Slovenije i Francuske realizuju regionalnu turu kako bi predstavili Centar i ukazali na značaj pridruživanja istom od strane susjednih država.

Finansiranje Centra

Centar se trenutno finansira na način što Francuska i Slovenija pokrivaju troškove za obuke, programe, angažovanje stručnog kadra i opremanja Centra², a Crna Gora time što je Univerzitet ustupio svoje kapacitete dok se Naučno-tehnološki park (NTP) ne završi, nakon čega će Vlada plaćati zakup i ostale mjesečne troškove održavanja za prostorije u NTP-u koje će koristiti Centar (ukupno 5 prostorija/kancelarija). Crna Gora će učestvovati i angažovanjem određenog broja tehničko-administrativnog osoblja u Centru i plaćanjem određenih režijskih troškova.

Na ovaj način će se Centar finansirati tokom ove i sljedeće godine, a namjera Slovenije i Francuske je da od 2025. godine privuku značajna sredstva iz EU. S tim u vezi, pripremljena je i usaglašena projektna aplikacija koju su Francuska, Slovenija i Crna Gora zajednički predale Evropskoj komisiji/ DG NEAR-u 18. decembra 2023, preko svojih diplomatskih misija u Briselu.

Institucionalni okvir

Vlada Crne Gore je na 35. sjednici, održanoj 28.12.2022. godine donijela zaključak da se za članove Upravnog odbora (Steering Committee) Regionalnog centra za sajber kapacitete i predstavnike Crne Gore u istom, imenuju **Dušan Polović**, generalni direktor Direktorata za infrastrukturu, informacionu bezbjednost, digitalizaciju i e-servise u Ministarstvu javne uprave i **Vuk Rakočević**, v.d. generalnog direktora Direktorata za međunarodno-pravne poslove u Ministarstvu vanjskih poslova.

S obzirom da je Vlada Crne Gore, na 43. sjednici od 07.03.2023. godine donijela Rješenje o prestanku vršenja dužnosti v.d. generalnog direktora, za predstavnika Ministarstva vanjskih poslova, bilo je neophodno imenovati drugog predstavnika u Upravnom odboru WB3C-a, kako bi svi procesi mogli biti nesmetano nastavljeni. Od strane Ministarstva vanjskih poslova, za novog predstavnika u UO određen je **Danilo Brajović**, direktor Direkcije za Registar tajnih podataka u Generalnom direktoratu za NATO i politiku bezbjednosti. Na sjednici od 20. aprila 2023 Vlada je usvojila Informaciju o aktivnostima Regionalnog centra za sajber kapacitete, u kojoj je i konstatovana ova izmjena.

Nakon što je 08. 02. 2024. godine ambasador Vladimir Vučinić raspoređen na mjesto ambasadora za sajber bezbjednost pri Kabinetu ministra vanjskih poslova, odlučeno je da isti zamijeni Danila Brajovića na poziciji predstavnika MVP-a u UO WB3C.

² Do kraja 2023. Slovenija učestvovala sa oko 100.000 eura koje su podrazumijevale nabavku IT, multimedijalno i softversko opremanje Centra, Francuska sa 300.000 eura predviđenih za realizaciju planiranih aktivnosti/obuka i angažovanje eksperata.

Sjedište Centra - Naučno-tehnološki park (NTP)

Kada je Crna Gora aplicirala i lobirala za dobijanje sjedišta regionalnog centra, s naše strane je prenijeto da bi radovi na izgradnji zgrade NTP-a trebalo da se okončaju na proljeće 2023, za kada je bilo i planirano otvaranje Centra i realizacija prve aktivnosti, odnosno programa obuke. S radovima se kasni, a dosadašnje aktivnosti/obuke su realizovane u prostorijama Rektorata UCG. **Rok za završetak radova je, shodno nedavno potpisanom aneksu ugovora o izvođenju, preciziran za kraj maja.** Ovo je umnogome uticalo da se s francuske i slovenačke strane, u diplomatskim razgovorima, a i šire, iskaže očekivanje da se radovi što prije okončaju.

U odnosu na dinamiku završetka radova na zgradi Naučno-tehnološkog parka, tokom maja bi trebalo da počne instalacija kupljene opreme u prostorijama koje su opredijene za Centar. Najveći dio opreme predstavlja donaciju Slovenije, o čemu je potpisan i Memorandum o saradnji između dva MVP-a.³

Formalna inauguracija, odnosno otvaranje sjedišta Centra je odloženo i biće organizovano kada se radovi i instalacija opreme okončaju, a tim povodom Crnu Goru bi trebalo da posjete ministri vanjskih poslova Francuske i Slovenije.

Programi i obuke

Francuski, slovenački i eksperti iz regiona učestvuju u izvođenju obuka koje su podijeljene u tri stuba:

- **sajber bezbjednost** (jačanje sajber kulture kroz obrazovanje i podizanje svijesti o sajber prijetnjama i unapređenje nastavnih planova i programa u vezi sa sajber bezbjednošću u saradnji sa univerzitetima u regionu, Francuskoj i Sloveniji);
- **sajber kriminalitet** (jačanje operativnih kapaciteta sa ciljem da se u potpunosti angažuju regionalni kapaciteti u vezi sa prevencijom napada, istragama i krivičnim gonjenjem i upravljanjem rizicima u oblasti sajber bezbjednosti; i
- **sajber diplomatija** (promovisanje regionalne i međunarodne saradnje u ovoj oblasti, razvoj javno/privatnog partnerstva i sajber diplomatije).

Centar je do sada realizovao pet aktivnosti, kao što je i bilo predviđeno planom programa za 2023. godinu. Sve obuke su realizovane u prostorijama Rektorata u skladu sa spremnošću UCG da stavi na raspolaganje svoje kapacitete i resurse do završetka Nacionalno-tehnološkog parka (NTP-a).

Prva obuka je realizovana od 08. do 12. maja 2023, što je predstavljalo i zvanični početak rada WB3C-a⁴. Za 2024. godinu predviđeno je 12 aktivnosti.

Od strane Francuske i Slovenije u kontinuitetu se ističe nastojanje da Centar ima visok kvalitet obuka. Francuska je već imenovala trojicu svojih eksperata za potrebe Centra (iz francuskog MUP-a i MO-a), koji su angažovani pri Ambasadi Francuske u

³ Vlada Crne Gore je na sjednici 29. decembra 2023. usvojila Informaciju o zaključivanju Memoranduma između dva MVP-a i prihvatila tekst Memoranduma o saradnji.

⁴ Prva obuka se odnosila na sajber eksperte iz nacionalnih CIRT-ova, druga koje održana od 18. do 21. septembra na ulogu žena u sajber bezbjednosti (Her Cyber Tracks) u saradnji sa ITU I GIZ, treća je održana od 5. do 8. oktobra za tužioce, četvrta od 14. do 16. novembra za policijske službenike, a peta 21. i 22. novembra se odnosila na zaštitu kritične infrastrukture.

Podgorici. Slovenija će pak za potrebe Centra angažovati i pokriti troškove za tri lica/lokalno osoblje (projektni menadžer, projektni asistent i tehnički asistent).

Međunarodna promocija i saradnja

WB3C ima za cilj da doprinese sigurnijem i stabilnijem sajber prostoru Zapadnog Balkana, i u tom smislu ga treba smatrati komplementarnim s drugim sajber-programima i projektima izgradnje kapaciteta u regionu i šire. Koordinacija i sinergija različitih inicijativa je u tom smislu važna komponenta projekta, kako bi isti zadržao relevantnost i prilagodio se potrebama država ZB u ovoj oblasti.

Paralelno sa svim gorepomenutim aktivnostima u prethodnom periodu, aktivno se radilo i na promociji Centra i komunikaciji sa svim relevantnim akterima u regionu i šire, kako bi se mapiralo međunarodno sajber prisustvo u regionu, istražili kompetitivni projekti, te strukturisali i razmotrili vidovi saradnje s relevantnim faktorima (ReSPA, eGA, GFCE, ITU, OEBS, SE, RCC, GIZ, DCAF, DoD-USA, Sajber akademija u Tirani), svjesni aktuelnosti teme i mnogobrojnih projekata u regionu i šire.

S obzirom na važnost činjenice da je Podgorica izabrana da bude sjedište WB3C-a, da je Centar počeo s realizacijom obuka, te da se u narednim mjesecima očekuje intenzivna dinamika aktivnosti na njegovom opremanju, operacionalizaciji i promociji, prije svega u regionu (kako bi se i ostale države ZB priključile Centru), potrebno je tokom ove naglašene dinamike aktivnosti nastaviti s interresorskom komunikacijom i koordinacijom (MVP, MJU, NTP, MF), aktivnim učešćem na svim radnim sastancima i tijelima WB3C (Upravnom odboru i 5 radnih grupa), te redovnom komunikacijom s francuskim i slovenačkim partnerima, a sve u cilju da se Crna Gora pokaže kao ozbiljan partner i dobar domaćin.

Izbor Podgorice za sjedište WB3C i realizovane obuke omogućile su da Crna Gora na međunarodnim adresama i forumima bude vidljivija i prepoznata regionalna adresa u domenu sajber bezbjednosti i sajber diplomatije. Posvećenim pristupom i odgovarajućom kontinuiranom pažnjom prema ovom projektu Crna Gora može imati priliku da i u narednom periodu promovira WB3C kao uspješnu nacionalnu, ali i regionalnu inicijativu.

Od izuzetne je važnosti da se svi radovi na NTP-u, kao i instalacija opreme završe što prije kako bi se omogućila inauguracija i nesmetano sprovođenje svih potrebnih obuka i aktivnosti Centra.